

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 227/2019-20

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. septembra 2019 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Laššákovej a zo sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA], [REDAKČIA], zastúpeného advokátom JUDr. Vladimírom Stankom, Obrody 25, Košice, ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sk 17/2017 z 27. marca 2019 a rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 3 Sa 35/2016 zo 17. mája 2017, a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDAKČIA] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 25. júna 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA], [REDAKČIA] [REDAKČIA] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1

Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 Sk 17/2017 z 27. marca 2019 (ďalej len „napadnutý rozsudok najvyššieho súdu“) a rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 Sa 35/2016 zo 17. mája 2017 (ďalej len „napadnutý rozsudok krajského súdu“).

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal žiadosť o zvýšenie (čiastočného) invalidného dôchodku z dôvodu zhoršenia jeho zdravotného stavu, ktorú Sociálna poisťovňa, ústredie (ďalej len „správny orgán prvého stupňa“), rozhodnutím z 24. augusta 2016 zamietla s poukazom na posudok posudkového lekára Sociálnej poisťovne, pobočky Rožňava, z 9. augusta 2016, z ktorého vyplýva, že pracovný potenciál sťažovateľa je naďalej väčší než 50 % za zvlášť uľahčených pracovných podmienok.

3. Proti tomuto rozhodnutiu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne v Bratislave (ďalej len „žalovaný správny orgán“) rozhodnutím z 18. novembra 2016, ktorým zamietol odvolanie a potvrdil rozhodnutie správneho orgánu prvého stupňa po doplnení dokazovania posudkom posudkového lekára Sociálnej poisťovne, ústredia, so sídlom v Prešove, z 3. októbra 2016, ktorý dospel k rovnakému záveru o zdravotnom stave sťažovateľa ako posudkový lekár Sociálnej poisťovne, pobočky Rožňava.

4. Krajský súd napadnutým rozsudkom správnu žalobu sťažovateľa o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného ako nedôvodnú zamietol s poukazom na zákonnú kompetenciu posudkových lekárov posudzovať zdravotný stav na účely poskytovania dávok sociálneho poistenia a záväznosť skutkového stavu v čase právoplatnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy.

5. Proti tomuto rozsudku podal sťažovateľ kasačnú sťažnosť, ktorou namietal nesprávny postup krajského súdu, spočívajúci v nezohľadnení novej lekárskej správy z 9. decembra 2016, predloženej po prvýkrát v konaní pred správnym súdom, ktorý mu znemožnil realizáciu procesných práv v takej miere, že došlo k porušeniu práva

na spravodlivý proces. Nesprávne právne posúdenie veci videl sťažovateľ v tom, že žalovaný nezohľadnil všetky skutočnosti majúce vplyv na rozhodnutie vo veci, keď nezohľadnil predmetnú novú správu.

6. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom kasačnú sťažnosť sťažovateľa ako nedôvodnú zamietol s tým, že posudkoví lekári hodnotili zdravotný stav na základe dostatočných podkladov vzťahujúcich sa na zdravotný stav pred právoplatnosťou rozhodnutia žalovaného (29. novembra 2016, pozn.) s rovnakým záverom.

„9. Vzhľadom na ustanovenie § 135 ods. 1 SSP krajský súd vo vzťahu k neskoršej správe neurológa z decembra 2016 nebol povinný doplniť dokazovanie vykonané správnym orgánom a správne poukázal na to, že žalobca má možnosť podať novú (opakovanú) žiadosť o zvýšenie invalidného dôchodku; v tejto súvislosti správne upriamil pozornosť aj na to, že hodnotenie invalidity, teda posúdenie, či a v akej miere zdravotný stav podmieňuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť nepatrí do kompetencie ktoréhokoľvek, hoci aj odborného lekára (v danom prípade neurológa v správe z decembra 2016), ale iba lekárovi, ktorý má špecializáciu v špecializačnom odbore posudkové lekárstvo a ktorý je povinný posudzovať invaliditu v intenciách zákona o sociálnom poistení. Z uvedených dôvodov kasačný súd nepovažoval za dôvodnú ani námietku sťažovateľa, že krajský súd v rozpore s § 139 SSP neodôvodnil, prečo na základe správy neurológa z decembra 2016 nedoplnil dokazovanie o nariadenie znaleckého posúdenia.“

7. Sťažovateľ ústavnou sťažnosťou vytyka napadnutým rozsudkom ich arbitrárnosť najmä vo vzťahu k jeho návrhu na nariadenie znaleckého dokazovania týkajúceho sa jeho zdravotného stavu.

8. Vo vzťahu k napadnutému rozsudku najvyššieho súdu sťažovateľ namieta najmä to, že v kasačnej sťažnosti poukazoval na nepresvedčivosť posudkov posudkových lekárov a absenciu nestrannosti posudkových lekárov. Podľa predloženej neurologickej lekárskej správy z 8. decembra 2016 nie je schopný vykonávať žiadne sústavné povolanie. Sťažovateľ poukazuje na § 204 Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého môže správny súd doplniť dokazovanie vykonané správnym orgánom aj bez návrhu, preto zastáva názor, že mohol

predkladať nové dôkazy aj v súdnom konaní a správne súdy mali nariadiť znalecké dokazovanie k zdravotnému stavu sťažovateľa. Argumentuje takto:

„... závery posudkových lekárov sociálnej poisťovne vzhľadom na predloženie lekárskej správy nie sú presvedčivé a nevzbudzujú dôveru v spravodlivosť u sťažovateľa, pričom sťažovateľ zároveň poukazuje aj na závislosť posudkových lekárov od sociálnej poisťovne...

Z výkladu najvyššieho súdu vyplýva, že nakoľko odborný lekár nemá v kompetencii posudzovať pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť nepovažoval krajský súd ani za potrebné uviesť v rozsudku, prečo na základe správy neurológa z decembra 2016 nedoplnil dokazovanie o nariadenie znaleckého posúdenia...

Sťažovateľ tvrdí, že v danej veci mu postupom súdov bola odňatá príležitosť predložiť dôkaz nutný na to, aby obhájili svoje tvrdenia...

Z listinného dôkazu ktorý predložil súdu sťažovateľ je zrejmé, že medzi závermi posudkových lekárov sociálnej poisťovne a [REDAKOVANÉ] sú podstatné rozpory, preto sťažovateľ navrhol, aby súd nariadil znalecké dokazovanie.

Najvyšší súd SR odôvodnil nepribratie znalca krajským súdom tým, že sťažovateľ má možnosť podať novú (opakovanú) žiadosť o zvýšenie invalidného dôchodku. Na námietku o zaujatosti posudkového lekára vzhľadom na jeho závislosť na Sociálnej poisťovni najvyšší súd nereagoval.

... v prípade podania nového návrhu na zvýšenie invalidného dôchodku sťažovateľom budú opätovne rozhodovať lekári sociálnej poisťovne a preto sú pochybnosti o ich nezaujatosti a to vzhľadom na ich vzťah k sociálnej poisťovni.

Sťažovateľ považuje výklad Správneho súdneho poriadku vykonaný v predmetnej veci Najvyšším súdom SR za svojvoľný, nakoľko sa odchýlil od znenia príslušných ustanovení zákona a tým poprel ich účel a význam...

... sťažovateľ nemohol pred krajským a najvyšším súdom napadnúť posúdenie skutkového stavu obsiahnuté v rozhodnutí vydanom správnym orgánom konajúcim na základe správnej úvahy, preto bolo porušené je právo na spravodlivé súdne konanie upravené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

... Krajský súd v Košiciach a Najvyšší súd SR svojimi neodôvodnenými... závermi neumožnili v súdom konaní navrhovať dôkazy a tak spochybniť rozhodnutie správneho

orgánu, čím porušili jeho právo na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie a preto len vyslovením porušenia jeho práva a prípadnými ďalšími výrokmi nedôjde k plnej náprave protiprávneho stavu.

Sťažovateľ považuje vzhľadom na svojvoľné postupy krajského súdu a najvyššieho súdu pri realizácii jeho práva na súdnu ochranu finančné zadosťučinenie vo výške 4.500,- eur za primerané.“

9. Sťažovateľ na základe uvedenej argumentácie navrhuje, aby ústavný súd o jeho sťažnosti nálezhom takto rozhodol:

„1. Krajský súd v Košiciach rozsudkom sp. zn. 3 Sa35/2016 zo dňa 17.5.2017 a konaním ktoré mu predchádzalo porušil právo sťažovateľa [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1,2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

2. Najvyšší súd SR rozsudkom sp. zn. 9Sk/17/2017 zo dňa 27.3.2019 porušil právo sťažovateľa na súdnu ochranu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, 2 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy, ako aj jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

3. Ústavný súd zrušuje rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 9Sk/17/2017 zo dňa 27.3.2019.

4. Ústavný súd zrušuje rozsudok Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 3Sa35/2016 zo dňa 17.5.2017 a vec sa vracia tomuto orgánu na nové prejednanie a rozhodnutie.

5. Ústavný súd SR priznáva sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] primerané finančné zadosťučinenie v sume 4.500 eur. Krajský súd v Košiciach a Najvyšší súd SR sú povinné spoločne a nerozdielne vyplatiť sťažovateľovi túto sumu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky a Krajský súd v Košiciach sú povinné spoločne a nerozdielne nahradiť sťažovateľovi v zmysle plnej moci trovy právneho zastúpenia...“

II.

10. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

12. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

13. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

14. Za zjavne neopodstatnenú možno považovať sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07). Za iné dôvody zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti treba nesporne považovať aj konkrétne

okolnosti prípadu, predovšetkým intenzitu pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní dotknutého orgánu verejnej moci, ich ústavnoprávny rozmer a ich únosnosť z hľadiska požiadaviek na ochranu práva, ktorého porušenie sa namieta (IV. ÚS 62/08).

15. Ústavný súd vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie práva vykonanej všeobecnými súdmi s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

16. Ústavný súd konštantne judikuje, že medzi obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť, preto ich porušenie tvrdené sťažovateľom posudzoval spoločne (m. m. II. ÚS 71/97, IV. ÚS 331/2018).

III.

K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom krajského súdu

17. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu bol sťažovateľ oprávnený podať kasačnú sťažnosť, čo aj využil.

18. S ohľadom na uvedené je ústavný súd toho názoru, že kasačná sťažnosť (hoci smerovala proti právoplatnému rozsudku krajského súdu) predstavovala v okolnostiach prejednávanej veci účinný prostriedok, prostredníctvom ktorého následne najvyšší súd ako súd kasačný poskytoval ochranu základným právam i právam zaručeným medzinárodnými zmluvami, ktorých porušenie sťažovateľ namietal v ústavnej sťažnosti doručenej ústavnému súdu. Dokazuje to i skutočnosť, že najvyšší súd o kasačnej sťažnosti sťažovateľa rozhodol meritórne tak, že ju podľa § 461 Správneho súdneho poriadku

zamietol. Je tak naplnená ústavná podmienka pre aktiváciu princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“), ktorá ústavnému súdu odníma právomoc konať a rozhodovať o ochrane označených základných práv i práva podľa dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu.

19. Ústavný súd preto sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

IV.

K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu

20. Podstatou sťažostnej argumentácie je, že sťažovateľ sa v konaní pred správnymi súdmi domáhal nestranného posúdenia jeho zdravotného stavu znaleckým dokazovaním, pretože podľa jeho názoru lekárska správa z decembra 2016 spochybnila správnosť záverov oboch posudkových lekárov o jeho schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť za zvlášť uľahčených pracovných podmienok. Najvyššiemu súdu (ako aj krajskému súdu, pozn.) vytyka, že nenariadil v tejto kľúčovej skutkovej otázke znalecké dokazovanie, s čím súvisí podľa názoru sťažovateľa arbitrárnosť napadnutého rozsudku.

21. Ústavný súd po oboznámení sa so sťažostnou argumentáciou a prílohami sťažnosti v úvode konštatuje, že právne názory prezentované sťažovateľom týkajúce sa možnosti dopĺňania dokazovania správneho súdu v priebehu celého konania o nové skutočnosti korešpondujú skoršej právnej úprave preskúmania zákonnosti neprávoplatných rozhodnutí orgánov verejnej správy podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016. Išlo o osobitný druh správneho súdnictva, keď na základe opravného prostriedku navrhovateľa preskúmal správny súd zákonnosť neprávoplatného rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia, v dávkovom konaní (aj o priznaní, resp. zvýšení invalidného dôchodku, pozn.). Posudkový lekár odporcu (Sociálnej poisťovne, ústredia, pozn.) vydával posudok o zdravotnom stave a pracovnej

schopnosti navrhovateľa na účely súdneho konania. Správny súd zohľadňoval nové v súdnom konaní predložené lekárske správy, ktoré následne pre účely súdneho konania zhodnotil posudkový lekár odporcu. Tento typ súdneho konania však nebol pokračovaním administratívneho konania a nebolo úlohou prvostupňového správneho súdu vykonávať (doplňať) dokazovanie ku skutočnostiam, ktorých zistenie je podmienkou zistenia skutočného stavu veci pre rozhodovanie v administratívnom konaní, ale správny súd zohľadnil neskoršie zmeny, ku ktorým došlo v priebehu súdneho konania, keďže posudzovanie skutkového stavu veci do rozhodnutia súdu nebolo právoplatne skončené.

22. S účinnosťou od 1. júla 2016 však v druhom stupni správneho konania v dávkových veciach sociálneho poistenia rozhoduje podľa § 215 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne a neúspešný žiadateľ o invalidný dôchodok sa môže na správny súd obrátiť so správnu žalobu až proti právoplatnému rozhodnutiu žalovaného podľa § 199 a nasl. Správneho súdneho poriadku. V konaní o takejto žalobe je pre správny súd záväzný skutkový a právny stav, ktorý tu objektívne existoval v čase právoplatnosti napadnutého rozhodnutia. Pre správny súd však nie je záväzný rozsah jeho zistenia správnym orgánom, pretože môže aj bez návrhu doplniť dokazovanie (§ 204 Správneho súdneho poriadku) vo vzťahu ku skutočnostiam, ktoré nastali pred právoplatnosťou rozhodnutia žalovaného. Nemožno však (ani zo strany správneho súdu, pozn.) žalovanému vytýkať, že nevzal do úvahy zmeny zdravotného stavu zachytené v nových lekárske správy, ktoré nastali až po právoplatnosti jeho rozhodnutia a objektívne ich nemohol v čase svojho rozhodovania zohľadniť. Navyše, ústavný súd poukazuje na absenciu ústavne relevantného zásahu do práv sťažovateľa aj v súvislosti s tým, že mu nič nebráni opätovne podať žiadosť o zvýšenie jeho invalidného dôchodku na podklade zmeny zdravotného stavu dokumentovanej predmetnou lekárske správy z decembra 2016. Ústavný súd teda nenachádza v postupe správnych súdov vytýkané nedostatky, ktoré by boli spôsobilé viesť k úvahám o porušení označených základných práv sťažovateľa po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie.

23. Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je aj právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne

a zrozumiteľne dáva odpovede na právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany a z ktorého musí byť bez ohľadu na to, či sa odvolací (prípadne dovolací) súd stotožní a inkorporuje odôvodnenie rozhodnutí inštančne nižších súdov, zrejmé, že sa zaoberal a vyjadril k esenciálnym otázkam vzťahujúcim sa na ním prejednávanú vec a neuspokojil sa bez ďalšieho so závermi inštančne nižších súdov [porovnaj napr. Helle v. Fínsko, č. 20772/92, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z 19. 12. 1997, bod 60; Rajkovič v. Chorvátsko, č. 50943/99, rozhodnutie ESLP o prijateľnosti z 3. 5. 2001, bod 2].

24. Ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd sa vo svojom rozhodnutí zaoberal všetkými pre vec právne významnými skutočnosťami, a preto sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. septembra 2019